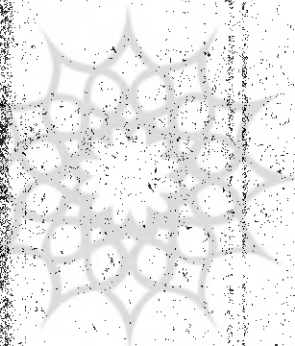

چند فرمان تاریخی

از

محمد علی کریم زاده تبریزی

Faint, illegible text or markings, possibly a signature or date, located below the geometric pattern.

چند فرمان تاریخی

از

محمد علی کریم زاده تبریزی

مجله محترم بررسیهای تاریخی

با مطالعه مجله وزین و پرنغز بررسیهای تاریخی بر آن شدم که فرامینی از مجموعه خصوصی خود را انتخاب کرده و بمرور و باسری های منظم برای آن مجله ارسال دارم. اینک تعدادی فرمان مربوط به نادرشاه و عباس میرزا و فتحعلیشاه و همچنین چند قطعه اسناد تاریخی دیگر به پیوست تقدیم میگردد تا چنانچه مناسب بدانند در آن مجله بچاپ برسانند. ضمناً خاطر مبارک را بمقاله محققانه ای که بقلم دانشمند ارجمند جناب سرهنگ دکتر جهانگیر قائم مقامی تحت عنوان مهرها، طغراها، و توطیع های پادشاهان ایران از ایلخانان تا پایان قاجاریه «در شماره ۴ سال چهارم مجله بررسیهای تاریخی» چاپ شده بود تا آنجا که من متوجه شدم دو مطلب ناتمام مانده است.

۱- در برابر سجع مهر آقا محمد خان قاجار
«افوض امری الی الله عبده محمد» عکس و شکل ارائه
نشده است (ص ۳۱ شماره ۴ سال ۴).^۱

۲- مهر محمد شاه مربوط بزمان حیات عباس میرزا
نایب السلطنه (ص ۴۰ شماره ۴ سال ۴) که سجع مهر باین
صورت خوانده شده است: «دولت اقبال در یمین محمد»
که در اصل (نگین دولت اقبال در یمین محمد)
میباشد.^۲

و نیز درباره مهر نادر شاه که در ص ۲۱ شماره ۴
سال ۴ مجله بررسی های تاریخی بچاپ رسیده تا کنون
سند معتبری از آن انتشار نیافته است که برای انجام
موارد فوق به پیوست اسناد ارسالی فرامین مربوطه
فرستاده شده است.

با احترامات . محمد علی گریه زاده تبریزی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- مهر آقا محمد خان در سند شماره ۲ مشاهده میشود
۲- ر - ک به سند شماره ۵

فرمان نادرشاه

سرافراز و روانه فرموده ایم و مبلغهای کلی از وجوهات نقدی و جنسی دیوانی سوای تحصیل ریکایان و کدخدایان خراسانی بدینموجب ابوابجمعی اوست که عرض نموده اند چهارالف و هشتاد و نه هزار نادری سه هزار و هشتصد و بیست و سه خروار موازی سی هزار نادری را انفاد قزوین نموده و موازی هشتاد هزار نادری و یکدهم موجود کرده است که انفاد اصفهان خواهد نمود چنانچه هشتاد هزار نادری هم اصل داشته باشد بعد ازوضع آنها موازی سه الف و هفتاد و نه هزار نادری از نقدی باقی او میماند که بساید انفاد کند این چه نحو خدمت کردن و کار دیدن است که حال هفت هشت ماه از سال گذشته وجوهات ابوابجمعی خود را هنوز وصول و انفاد نکرده ظاهراً بازخواست نواب همایون مارا فراموش نموده بهر حال در این وقت عمدتاً اعیان مهدی بیک نایب چاوش باشی را برای آوردن اعمال و کلانتران و کدخدایان تعیین و روانه فرموده ایم میباید که بورود مشارالیه موازی یکهزار نادری نصفه انعام و پانصد نادری نصفه انعام ده نفر چاوش هر نفری پنجاه نادری از عین المال خود مهیا سازی وجوه باقی نقدی را که سه الف و هشتاد و نه هزار نادری میشود در عرض دو روز که مهلت اوست وصول و باتفاق مهدی بیک مشارالیه و ریکایان محصلان و عمال و کلانتر و کدخدایان برداشته در هنگامی که رایات جاه و جلال برابرکاشان میآید بدر گاه جهان پناه عملی آمده وجه مزبور را آورده انفاد خزانه عامره نمایند و موازی شش الف و پانصد هزار و یکصد نادری وجه تحصیل ریکایان و محصلان بدینموجب میشود که آنهارا هم همراه مهدی بیک مزبور روانه نمودیم . از بابت ابواب بعضی مؤدیان تحصیل ریکایان دعوا پنج الف و نبود و پنجم هزار و هفتصد نادری . از بابت تفاوت جریمه کلانتر جوشقان چهارده هزار نادری . از بابت مسترد انجام تحویلداران صرافان یکهزار و چهارصد نادری . میباید که در ایام توقف آنجا لازمه امداد نموده آنچه از تحصیل ایشان که نیز بوصول میرسانند بدستور باتفاق خود آورده تحویل و هر قدر که در نزد مؤدیان باقی بماند وجه مزبور را همراه خود بحضور اقدس آورند و جنس

را تمام گرفته انبار کرده آنچه جنس هم که از جوار بآنجامی آورند نیز میسر نموده چیزی را بفروش نرسانند و در هر آن بنحو مقرر عمل نموده کوتاهی جایز ندارند و در عهده شناسند تحریراً فی سلخ شهر شوال سنه ۱۱۵۸ حاشیه دست راست فرمان :

ولایت کوتاهی نماید نوعی بازخواستی ازو میشود که عبرت مردم گردد وصول وجوهات در کاشان امری نیست و محصلان وجوه ارباب عرض نمودند که هر یک مبلغی از وجه تحصیل خود بجهت اتمام فرمایش تحویل داده اند باید فرمایش مذکور را نیز با تمام رسانیده بیاورد و چیزی را ناقص نگذارند . شیردهان باز در حال حمله پشت شیر آفتاب درخشان نموشته الملك لله تاریخ ۱۱۵۸ یعنی مهر در تاریخ کتابت فرمان حك شده است .

بسم الله تعالی شأنه

فرمان آقا محمدخان قاجار

فرمان والا شد آنکه چون همواره منظور نظر حقانیت اثر و مکنون خاطر خطیر معدلت گستر مراعات جانب طلبه علوم دینی و سلسله عظام و مشایخ گرام بوده و میشناسند لهذا از ابتداء از معامله هذه السنه لوی ٹیل ضریب تحویل (یک کلمه خوانده نشد) نقد و جنس نصفه وظیفه در وجه عالیجناب قدسی القاب فضیلت کمالات انتساب مشیخت مآب شیخ محمد شیرازی مستمر و برقرار فرمودیم که همه ساله از بابت مالیات بازیافت و صرف معیشت و مدار گزار خود نموده بر عایت دوام دولت ابدی الاتصال اشتغال نماید . فرزندار جمند کامگار و اعزاز شد نامدار باباخان حسب المسطور معمول داشته نقد و جنس عالیجناب مشار الیه را تمام و کمال (یک کلمه ناخوانا) و از قرار قبض بخرج ابواب جمعی خود محسوب دارد و همه ساله حجت مجدد طلب ننماید . در این باب قدغن و اهتمام لازم دانسته و در عهده شناسند .

تحریر آفی شهر شوال المکرم سنه ۱۲۱۰

مهر آقا محمدخان افوض امری الی الله عبده محمد

۱- از آقا محمدخان قاجار تاکنون فرمان زیادی بدست نیامده و منحصر بتعداد معدودی است این فرمان بنام باباخان والی فارس که بعدها فتحعلی شاه شد نوشته شده که از هر جهت حائز اهمیت میباشد .

فرمان مهم فتحعلیشاه

بسم الله تعالى شأنه العزيز

الملك الله تعالى حکم همایون شد که عالیجاه رفیع جایگاه عزت و سعادت همراه فضایل و کمالات دستگاہ ارادت و عقیدت اکتناه نتیجه الفلاء العظام شیخ شرف الدین بعموم توجهات پادشاهی مفتخر و مباهی بوده بدانند که قبل از این بمقتضای مراسم مرحمت در رعیت پروری عالیجاه مقرب بحضرت العلیه آقا محمد حسن پیشخدمت سرکار اقدس را بجهت اطلاع از اوضاع مملکت و آگاهی از احوال رعیت از دربار خلافت مأمور و روانه فرموده بودیم در این وقت مشارالیه معاودت و شرف اندوز حضور مهر آفتاب معروض مقربان بارگاہ خلافت داشت که بعلت غلاء غلات و زیادتى تسعیرات پریشانی و اغتشاش در احوال بعضی رعایا و ضعفاء روی داده و فقرا و ملهوفین آنجا قرین تنگی و عسرت میباشند این معنی بر رأی اشرف بغایت گران آمده اولاً مکنون خاطر اشرف چنین افتاد که بجهت ترفیه حال رعایا امر اشرف نفاذ یابد که شتران و قاطران سرکاری را از دارالخلافت تهران و دیگر ولایات عراق بارگیری غلات نموده حمل و نقل بفارس نمایند از اینکه رفع پریشانی و اختلال اوضاع اهالی آن صفحه در این اوقات بطول می انجامد و در این اقرب زمان رفع این معنی صورت نمیگرفت از قرار فرمان جهانمطاع جداگانه بافتخار فروزان کوکب سپهر خلافت و شهریاری و تابان پرتو مهر سلطنت و تاجداری خجسته فرزند مسعود نامدار فرمانفرما امر و مقرر فرموده ایم که بالعجالة قدغن نماید که آنچه انبار در شهر شیراز و سایر ولایات فارس میباشد هر قدر جنس در آنها باشد بیرون آورده در بازارها و کوچها بقیمتی مناسب بفروشند که رفع اینگونه عسرت گردیده آسایش و رفاهی بجهت فقرا و ضعفاء حاصل شود اهالی

فارس از همه ممالک ایران در چاکری و خدمت کاری نواب همایون باسبق و اغلب از مردم آنجا تربیت یافته مکارم پادشاهی و از بدایت امر که نواب همایون ما بنفس نفیس متکفل فرمانفرمائی آنجا بودیم اوقاتها برفع خرابیهای آنجا مصروف داشته و عنایات شاهانه را در رعایت جانب رعایا و قاطبین آنجا عموماً فرو نگذاشته ایم فارس ولایتی است که نواب همایون ما از سایر ولایات اختصاص داده و در حقیقت خانه و مسکن مألوف ماست امروز که بعون عنایت آگهی انوار رأفت و زحمت آفتاب این دولت قاهره براقطار عالم تافته و جمله اهالی ایران در سایه این شوکت باهره کمال آرامش و آسایش یافته از چه جای آن است که اکنون اهالی فارس قرین عسرت و پریشانی و شکستگی باشند استماع این اوضاع بمرتبہ بر خاطر اشرف گران آمد که همان آن عزیزت نهضت فرمودیم که خود بنفس همایون سرکشی باهالی و رعایای آنجا فرموده تلافی شکستگی های قاطبین آنجا را تدارک می فرماییم از آنجا که دهه عاشورا در پیش و در وظایف تعزیت تعطیلی میرفت این ده روزه حرکت همایون را بتعویق انداخته دل آسانی اهالی و رعایای آنجا را باصدا فرامین جدا گانه امر رفت و انشاء الله الودود بعد از انقضای عاشورا بی تعطیل و تعویق موکب اشرف بجانب فارس نهضت آرا و بنفس همایون که مایه آرامش بلاد و آسایش امصار است که سزاوار شیمه کریمه رعیت پروری و مرحمت گستری است عموم اهالی آنجا را مشمول عنایات پادشاهی خواهیم ساخت علی العجاله بنخجسته فرزند نامدار فرمانفرما امر فرموده ایم که لازمه اهتمام در رفاه احوال رعایا و اهالی آنجا بعمل آورده بهر نوعی هست رفع این تنگی و عسرتی که روی داده است کرده باشد تا کنون کیفیت شکستگی و پریشانی احوال اهالی آنجا بعرض اقدس نرسیده بود انشاء الله المجیب عنقریب ملوک اقدس را ساحت آرای مملکت فارس و ابواب مراحم پادشاهی را بر چهره آمال خود باز خواهد دید باید آن عالیجاه در هر باب مستظهر باشفاق فزون از قیاس شاهانه بود مترصد وصول موکب

همایون باشد و بهر يك از فضلاء و علماء و اعزه و اشراف و عموم ضعفاء و رعایای آنجا ابلاغ و خاطر نشان و حالی نمود آنها را مستظهر برفع غائله غلاء مستبشر سازد که هر يك از روی کمال اطمینان بدعا گوئی ذات همایون و بامر کاسبی و رعیتی خود مشغول باشند و آن عالیجاه در هر باب اعطاف پادشاهی را تمایل احوال خود دانسته از روی کمال اطمینان بتحصیل علوم اجتهاد نموده بجهت ذات همایون دعای خیر حاصل نماید و مستدعیاتیکه داشته باشد عرض مقرون داند و در عهده شناسد. تحریراً فی شهر محرم الحرام سنه ۱۲۲۸

فرمان عباس میرزا

خط محمدشاه و ناصرالدین شاه در حاشیه

مهر : در دریای خسروی عباس

حکم و الا شد آنکه چون عالیجاه و رفعت جایگاه عزت و مجدت همراه اخلاص و ارادت آگاه مقرب الحضرة العلیه یحیی بیك یوزباشی حسب - الامر و الا باغی در حوالی باغ صفا احداث نموده و احیای اراضی اموات کرده لهذا بر ذمت همت ملوکانه لازم آمد پانزده لوله آب از چشمه شاه چلبی بطریق عنایت ابدی بجهت آبیاری باغ او مرحمت و واگذار فرمودیم که همه ساله پانزده لوله آب را از چشمه مزبور آورده باغ خود را آبادتر کند و نهال وجودش از این عنایت و مرحمت سبز و خرم باشد مقرر آنکه عالیجاهان حکام و عمال دارالسلطنه تبریز بنحو مقرر هر ساله پانزده لوله آب از چشمه مزبور را واگذار عالیجاه مشارالیه دانسته احدی بهیچ وجه مانع نشود المقرر کتاب سعادت اکتساب فرمایش مبارک که شرح رقم و الا را ثبت دفاتر خلود نمایند و در عهده شناسند

تحریر آفی شهر ذی حجة الحرام سنه ۱۲۳۰.

حاشیه خط محمد شاه : حکام تبریز همیشه باید موافق همین حکم مطاع مرحوم ولیمهد مغفور راه بروند و تخلف نکنند نوروز قوی ٹیل ۱۲۶۳.

حاشیه خط ناصرالدین شاه : هو - همین طور که قبله عالم روحی فداه حکم فرموده اند صحیح است .

فی شهر شعبان المعظم ۱۲۸۳

فرمان محمد شاه

نکین اقبال دولت در یمین محمد :

حکم والاشد آنکه عالیجاه رفیع جایگاه مجدت و نجات همراه عزت و سعادت پناه اخلاص و ارادت آگاه عمدة الخوانین العظام عطاخان حاکم مشکین بتوجهات ضمیر منیر و الامباهی بوده و بدانند .

که عالیشان عزت و سعادت نشان خان بابا غلام از جمله چاکران خدمت- گذاران است و مشارالیه در محال مشکین و ینکجه نام دهی دارد آن عالیجاه از گرفتن بهره اربابی آنجا مشارالیه را ممانعت نکرده و گذارد که عالیشان مشارالیه هر سال بهره اربابی خود از شش دانگ از قریه مزبور را باز یافت و صرف معیشت خود ساخته و بلوازم خدمت گذاری سرکار اشتغال دارد البته در این باب بنحویکه امر و مقرر شده است معمول و مرتب داشته تخلف و کوتاهی جایز ندارد و در عهده شناسد.

تحریراً فی شهر شوال ۱۲۴۳

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی